

Motion till riksdagen 2008/09: MJ25

av **Anders Ygeman m.fl. (s)**
med anledning av prop. 2008/09:214

Hållbart skydd av naturområden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att skjuta på ikraftträdandet av lag om ändring i miljöbalken, lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken och lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429) till den 1 juli 2010.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med en plan för att uppnå de miljö kvalitetsmål som rör långsiktigt skydd av naturområden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurserna till skydd av områden med höga naturvärden måste öka.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att använda befintliga nätverk och samarbeten för regional samverkan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att naturvårdsavtalen bör omfatta längre tidsperioder för att ge långsiktigt skydd och minska de administrativa kostnaderna.
6. Riksdagen beslutar att det ska föreligga ”synnerliga” och inte enbart ”särskilda” skäl för att ge dispens för biotopskyddsområden.

Motivering

Vi socialdemokrater menar att omsorgen om kommande generationer är en självklar utgångspunkt när vi nu möter framtidens globala och nationella miljöutmaningar.

Ett av miljöpolitikens viktigaste mål är att bevara den biologiska mångfalden. Arterna och deras livsmiljöer måste värnas. Det handlar ytterst om att ge mänskligheten en chans till överlevnad.

Fel! Okänt namn på

Riksdagen antog 1999 en ny struktur för miljömålsarbetet och fastställde 15 nationella miljökvalitetsmål, vilka 2005 kompletterades med ett 16:e miljökvalitetsmål. Målen beskriver de egenskaper som natur- och kulturmiljön måste ha för att samhällsutvecklingen ska vara miljömässigt hållbar. Miljöarbetet bedrivs utifrån de 16 miljökvalitetsmålen, som syftar till att främja människors hälsa, värna den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena, bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga samt trygga en god hushållning med naturresurserna.

I samhället finns i dag en bred samsyn om sektorsansvaret för miljön, som innebär att varje samhällssektor ska ta sitt ansvar för de miljöfrågor som är kopplade till respektive sektors verksamhet. De socialdemokratiska regeringarna har under åren utvecklat detta sektorsansvar, bl.a. genom att myndigheter, företag och andra organisationer inom olika samhällssektorer ska ta ansvar för miljöfrågor inom sina verksamhetsområden. Myndigheten och aktörerna inom sektorn ska också integrera miljöfrågorna i sin verksamhet så att sektorns negativa miljöpåverkan kan minskas och den positiva miljöpåverkan förstärkas och därmed bidra till att uppnå miljökvalitetsmålen som en del i en hållbar utveckling. Det är av största vikt att uppnå lokalt och folkligt engagemang för miljökvalitetsmålen.

Vi vill i det sammanhanget kritisera Miljödepartementet för att regelmässigt presentera innehållet i propositioner utan att varken journalister eller oppositionen får tillgång till propositionen. I vissa fall dröjer det upp till en vecka innan propositionen lämnas till riksdagen. Departementets metod leder till ett demokratiskt underskott och försvårar den folkförankring som krävs för en lyckad miljöpolitik.

Vi ställer oss också kritiska till det snabba ikraftträdandet av lagen, som föreslås ske den 1 januari 2010. Propositionen behandlas i riksdagen först i oktober, och det behövs mer tid för berörda myndigheter och kommuner att förbereda sig. Vi menar att ikraftträdandet bör skjutas fram till den 1 juli 2010 för att möjliggöra en bättre demokratisk förankring och nödvändiga förberedelser. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om att skjuta på ikraftträdandet av lagen om ändring i miljöbalken, lagen om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken och lagen om ändring i skogsvårdslagen (1979:429), till den 1 juli 2010.

Biologisk mångfald

Problemen med att bevara ett rikt växt- och djurliv är sedan länge kända. Olika utvärderingar, bl.a. de som gjorts av Miljömålsrådet, bekräftar att miljöarbetet går för långsamt framåt. Därför blir det svårt att nå målen för en rad av miljökvalitetsmålen, att stoppa förlusten av biologisk mångfald och att säkra livsviktiga ekosystemtjänster.

Förlusten av biologisk mångfald måste hejdas. Nya modeller måste tas fram för att skydda viktiga naturområden: skogar, hav, sjöar och vattendrag. Nya arbetsformer måste utvecklas som uppmuntrar och tar till vara det folk-

liga engagemanget, inte minst, vad gäller skydd av skogsmark och berörda markägares eget engagemang.

Propositionen Hållbart skydd av naturområden är ett försök att göra det. Den sammanfattande slutsatsen är emellertid att de ekonomiska resurser som står till förfogande för bevarandet av den biologiska mångfalden urholkas så kraftigt att de goda ambitioner som också finns inte kommer att kunna förverkligas.

Skyddet av skog och skogsmark är av största vikt för bevarandet av den biologiska mångfalden och tar alltså stor plats i propositionen. Skogen och skogsmarken är en nationell tillgång som ska skötas så att den långsiktigt och uthålligt ger god avkastning, samtidigt som den biologiska mångfalden be- hålls.

Förväntningarna på vår svenska skog är höga. Den är betydelsefull för människors möjlighet till rekreation och förbättrad hälsa. Den bidrar till upplevelseturismen, som är en växande sektor med stor ekonomisk potential. Den uppfyller många behov av grönområden för friluftsliv. Vid utformandet av skogspolitiken måste hänsyn tas till det rörliga friluftslivets intressen.

Som en av världens främsta skogsnationer, den största inom EU och tillhö- rande de nio länder i världen som har mer än 65 procent av landarealen täckt av skog, är vi också en internationell föregångare. Sverige har en pedagogisk uppgift i arbetet för ett långsiktigt hållbart skogsbruk.

Grunden för den skogspolitik som bedrevs fram till regeringsskiftet 2006 – och som beslutades av en enig riksdag 1993 – bygger på principen om om- sorg gentemot kommande generationer. Skogen ska vårdas och nyttjas så att vi alla, våra barn, barnbarn och barnbarnsbarn, får del av dess nyttigheter. Skogsägarna gavs i beslutet ett övergripande praktiskt och ekonomiskt ansvar för skogsbruket kombinerat med en ökad frihet för hanteringen av den en- skilda skogstillgången. 1993 års beslut tog också upp vårt internationella ansvar, i enlighet med FN:s beslut om hållbart brukande av alla typer av sko- gar.

Vi vill också betona att avvägningen mellan de två jämställda skogspoli- tiska målen, miljömålet och produktionsmålet, är en grundläggande uppgift, och vi har med oro konstaterat att regeringen i december förra året gjorde flera förändringar i Skogsstyrelsens regleringsbrev som innebär att natur- vårdsupdraget tonas ned.

Urholkning av resurserna

Den samlade innebörden av propositionens förslag är att politiken för att värna naturen och den biologiska mångfalden försvagas.

Vi socialdemokrater menar att det är en riktig politik att använda statens skogsinnehav för att klara miljömålen. Liksom det är viktigt med åtgärder för att öka det lokala engagemanget och delaktigheten. En översyn av ersättning- arna och borttagandet av toleransavdraget kan bidra till det. Vi vill dock be- tona att skogs- och markägaren har ett ansvar för miljövården och naturskyd- det som följer av just ägarrollen.

Fel! Okänt namn på

Vi socialdemokrater har tidigare själva föreslagit och ställer oss nu bakom förslagen att staten på sin egen mark säkerställer ett långsiktigt skydd av områden med höga naturvärden. Det handlar om inventerade marker på Statens fastighetsverks och Fortifikationsverkets markinnehav. Den del av Fastighetsverkets skog som efter inventering klassats som skyddsvärd bör permanent kunna undantas från skogsbruk, och vissa områden bör kunna bli naturreservat. Vi ifrågasätter varför regeringen inte ersatte Sveaskog men nu ersätter Fastighetsverket för skydd av områden med höga naturvärden. Regeringens politik innebär att tillräckliga medel inte kommer att finnas för att uppnå miljömålet Levande skogar. Vi har i vårt budgetalternativ föreslagit 50 miljoner kronor mer till berörda ändamål. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om att resurserna till skydd av områden med höga naturvärden måste öka.

Det stora problemet med regeringens förslag är att man genom att stora summor ska användas för att staten ska ersätta sig själv kraftigt urholkar anslaget för biologisk mångfald och därmed möjligheterna att nå miljömålen.

Regeringen skriver att ”delmålet om formellt skydd av skogsmark ligger inom räckhåll till 2010”. Men skogar med mycket höga skyddsvärden avverkas emellertid alltför jämt, och nyckelbiotoper avverkas i en ökande omfattning. Även om kunskapsläget om skyddsvärda skogar är relativt gott finns det värdefulla skogar som inte har kartlagts i tidigare inventeringar.

Vi kan konstatera att det statliga skogsägandet (Sveaskog, Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket) är en helt avgörande förutsättning för de insatser som görs, dels genom att stora områden skyddas där, dels genom att statlig skog används som ersättningsmark till privata skogsägare. Delmålet är inom räckhåll, men det förutsätter alltså att tillräckliga ekonomiska resurser kan frigöras för att användas för ekonomisk ersättning till markägare, men också för att inventera skyddsvärda skog och för andra insatser.

Vad som ovan anförts om att riksdagen begär att regeringen återkommer med en plan för att uppnå miljökvalitetsmålet som rör långsiktigt skydd av naturområden, bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Bredare arbetssätt och förbättrad samverkan

För att nå de miljökvalitetsmål som rör långsiktigt skydd av naturområden krävs ett system av olika insatser. Skyddsformerna nationalpark, naturreservat och biotopskyddsområde utgör basen i det formella skyddet av värdefulla naturområden. För att öka engagemanget bland brukare och markägare vill regeringen verka för ”ökad delaktighet” och uppdrar åt myndigheten att ”utveckla arbetsformer”. Vi socialdemokrater vill betona att det inte bara handlar om att engagera skogsägare och näringsliv utan hela lokalsamhället i skogspolitiken. För att uppnå de ambitiösa målen för skogspolitiken krävs både åtgärder och ekonomiska medel.

Kometprogrammet kan förtydligas

Kometprogrammet är ett samverkansprogram som innebär att markägare kan ta initiativ till bevarandeåtgärder för skydd av natur, särskilt skogar med höga naturvärden. Programmet initieras i fem områden med början 2010. Detta ställer vi socialdemokrater oss bakom, men liksom Sveriges lantbruksuniversitet menar vi att det är en stor brist att man inte redogör för hur de föreslagna åtgärderna ska komplettera nuvarande arbetsmetoder.

Samverkansgrupper för naturvård på regional nivå

Vi socialdemokrater vill understryka behovet av samverkan mellan olika aktörer inom naturvården för ett framgångsrikt arbete, men vi menar att regeringen i stället för att införa nya samverkansgrupper på regional nivå bör använda och utveckla befintliga nätverk och samarbetsorgan. Liksom flera remissinstanser påpekar är det resurskrävande att upprätta nätverk, och i dag finns redan fungerande samverkansgrupper, t.ex. Skogsstyrelsens regionala sektorsråd. Vi socialdemokrater menar därför att regeringen bör använda befintliga nätverk och samarbetsformer för regional samverkan. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om att använda befintliga nätverk och samarbeten för regional samverkan.

Ökad användning av naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är en skyddsform som tar till vara markägarnas vilja och intresse att bidra i naturvården. För att stärka den lokala förankringen och samverkan med markägare anser regeringen att användningen av naturvårdsavtal bör öka. För att uppnå detta föreslår regeringen att formerna för naturvårdsavtal utvecklas med ersättningsnivåer som bidrar till att göra avtalen attraktivare. Ersättningsnivåerna ska ses över med den inriktningen. Vi socialdemokrater ser gärna en sådan översyn men vill understryka att en sådan förändring innebär ökade kostnader.

Vi vill betona vikten av att naturvårdsavtalen skrivs för en längre tidsperiod, vilket både ger en bättre långsiktighet i skyddsåtgärderna och minskar de administrativa kostnaderna. Ökad användning av naturvårdsavtal får inte leda till att det sluts fler korta avtal där marken sedan avverkas i alla fall. En annan sak är att korta avtal kan användas där man behöver göra specifika åtgärder. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om vikten av att naturvårdsavtalen omfattar längre tidsperioder för att ge långsiktigt skydd och minska de administrativa kostnaderna.

Vi ställer oss positiva till att det ska ske en harmonisering av Skogsstyrelsens och länsstyrelsernas tillämpning av naturvårdsavtal. Vi ställer oss däremot tveksamma till den nya skyddsformen fastighetsavtal. Det är oklart vilka konsekvenser detta kan få för det generella sektorsansvaret och huruvida dessa arealer ska räknas som långsiktigt skyddade och därmed ingå i arealmålen. Vi vill också i det här sammanhanget betona att det finns ett naturvårdsansvar som följer med ägaransvaret och åvilar varje skogsägare. Många skogsägare tar i dag ett stort sådant ansvar utan att få ersättning för det.

Fel! Okänt namn på

Regeringens förslag att engagera näringslivet är lovvärt, men vi saknar konkreta förslag på hur detta ska uppnås.

Ändring av biotopskyddsområdena

Vi ser positivt på att en myndighet eller kommun får besluta att ett område ska utgöra ett biotopskyddsområde. Inom ramen för den lokala och ibland regionala översiktsplaneringen bör diskuteras vilka biotoper som behöver ett särskilt skydd och på vilket sätt detta ska genomföras i samråd med bl.a. berörda markägare. En effektiv process måste bygga på en tillit till kommunernas och länsstyrelsens löpande samarbete och inte på en alltmer detaljerad central lagstiftning eller styrprocess.

Men när det gäller möjligheterna att ge dispens för områden som utpekats som biotopskyddsområde och ändringar i miljöbalken vill vi socialdemokrater att det ska föreligga ”synnerliga” och inte enbart ”särskilda” skäl för att ge sådana dispenser, av det skälet att tröskeln för sådana dispenser måste vara hög. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om att det ska föreligga ”synnerliga” och inte enbart ”särskilda” skäl för att ge dispens för biotopskyddsområden

Lokala naturvårdsprojekt

I syfte att stärka det lokala engagemanget i naturvårdsfrågor införde den socialdemokratiska regeringen Lona-programmet. Satsningen har utvärderats av Naturvårdsverket, och utvärderingen visar att projektet varit framgångsrikt. Under åren 2004–2006 beviljades 90 % av landets kommuner statliga bidrag till 1 525 naturvårdsprojekt. Då bidragen endast innebar en delfinansiering har kommuner och andra lokala aktörer satsat både egna pengar och arbetstid. Under de tre åren beviljades bidrag på 285 miljoner kronor till projekt som har omsatt över 700 miljoner kronor. Exempelvis har insatser lett till nya stigar och andra anordningar för ett aktivt friluftsliv, skötsel av ängs- och hagmarker, anläggande av våtmarker och projekt med naturpedagogik som involverat skola och barnomsorg. Vidare har det lett till informationsinsatser om naturen, framtagande av naturvårdsprogram och underlag för nya kommunala naturreservat. Utvärderingen visar att Lona har bidragit till uppfyllelsen av de miljö kvalitetsmål som har anknytning till naturvård och friluftsliv: Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv samt God bebyggd miljö. Vi ställer oss positiva till att den socialdemokratiska satsningen återinförs.

Politik för gröna jobb

Vi ställer oss även bakom regeringens förslag om skötsel av skyddad natur och välkomnar att det ger gröna jobb. Samtidigt bör det påpekas att de arbetsmarknadsåtgärder som den tidigare socialdemokratiska regeringen infört och som Skogsstyrelsen använde för liknande insatser omedelbart avskaffades

Fel! Okänt namn på

av den borgerliga regeringen. Den socialdemokratiska satsningen på gröna jobb gav ett mervärde till såväl skogsnäringen som besöksnäringen och det rörliga friluftslivet. Gröna jobb innebar en satsning på att de som stod långt från arbetsmarknaden kunde komma tillbaka till jobb eller studier. Det tycks nu som att regeringen äntligen anammat den socialdemokratiska politiken som man tidigare med ett pennstreck strök bort.

Stockholm den 17 juni 2009

Anders Ygeman (s)

Carina Ohlsson (s)

Ann-Kristine Johansson (s)

Helén Pettersson i Umeå (s)

Roland Bäckman (s)

Bo Bernhardsson (s)

Jan-Olof Larsson (s)

Aleksander Gabelic (s)